

Konkurenceschopnost podniků a financování jejich rozvoje

Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc.

člen Národní ekonomické rady vlády ČR (NERV), ředitel EEIP, a.s.

předseda Mezinárodní obchodní komory ICC ČR

Konference **Finanční nástroje pro české podniky aneb rozvoj konkurenceschopnosti v době recese**

Praha EEN, Technologické centrum ČAV a ICC ČR 26. března 2013

1.	Úvod
2.	Konkurenceschopnost ČR
3.	Oddlužení bank a financování SME?
4.	Fondy rizikového kapitálu v EU
5.	Závěr

1. Globální (? či evroamerická) ekonomická krize urychlila kreativní destrukci procesů

Ekonomická krize otřásla ekonomickou pozicí vyspělých států a vyhlídky jsou nevalné.

Naopak státy rozvojové nebyly zasaženy krizí tak výrazně a přes další zpomalení právě ony hrají hlavní roli při oživení světové ekonomiky, jejich podíl roste.

Největší rizika jsou spatřována v budoucím vývoji států eurozóny zejména periférních.

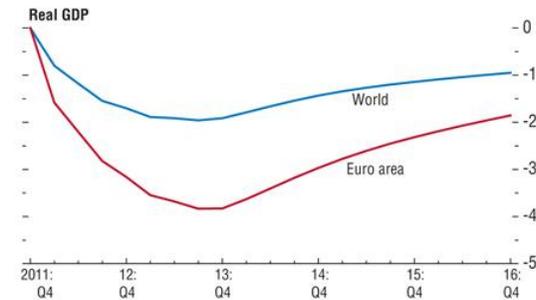
Hospodářský růst rozvojových zemí stupňuje globální soutěž mezi exportéry, což znovu vyhrocuje zpomalující export.

Ctvrtletní pokles růstu průmyslu a ZO (MMF 10/2012)

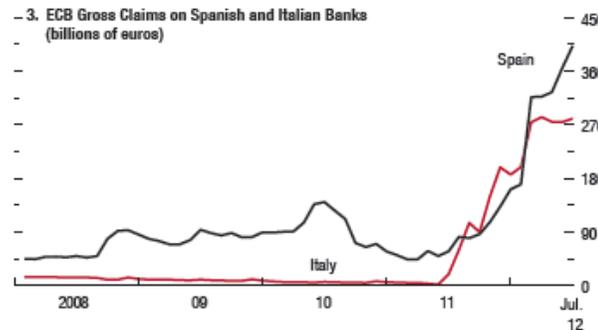
Možné zpomalení HDP Eurozóny oproti světu (MMF 1/2012)

Figure 4. WEO Downside Scenario (Percent deviation from WEO baseline)

Source: Global Projection Model (GPM) simulations.

ECB pohledávky vůči Sp a I bankám rostou

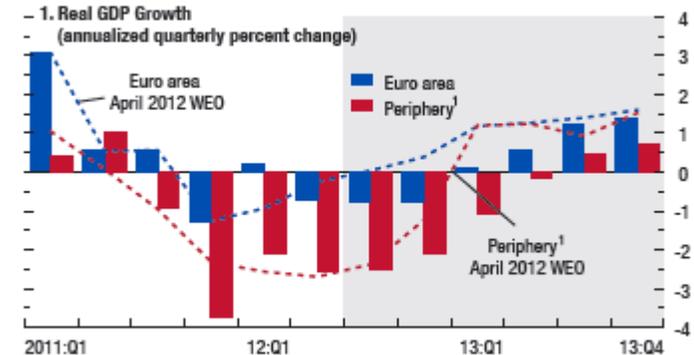

Sources: Bloomberg Financial Markets; national central banks; and IMF staff estimates.

¹Greece, Ireland, Italy, Portugal, and Spain.

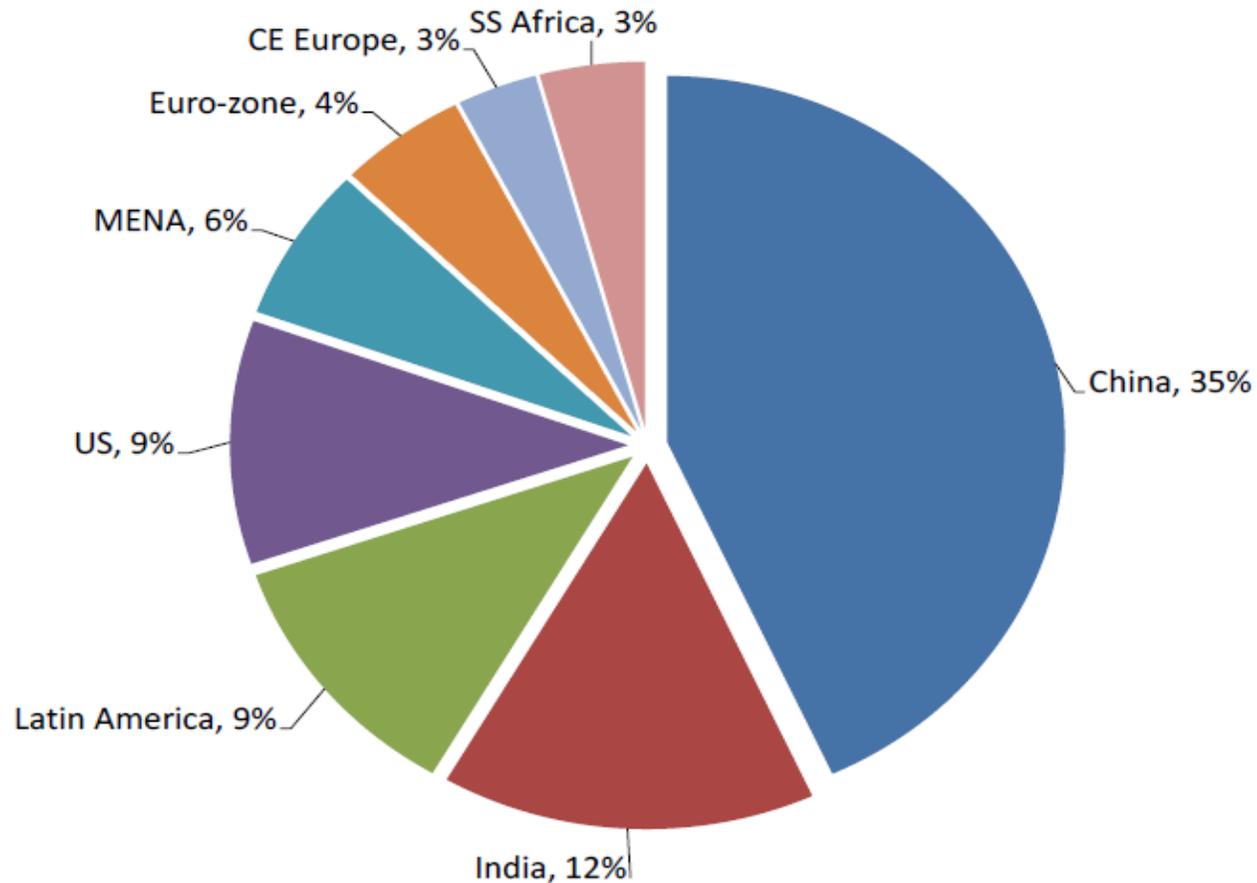
²Ten-year government bonds.

Nevalné vyhlídky eurozóny (MMF 10/2012)

Source of economic growth has shifted

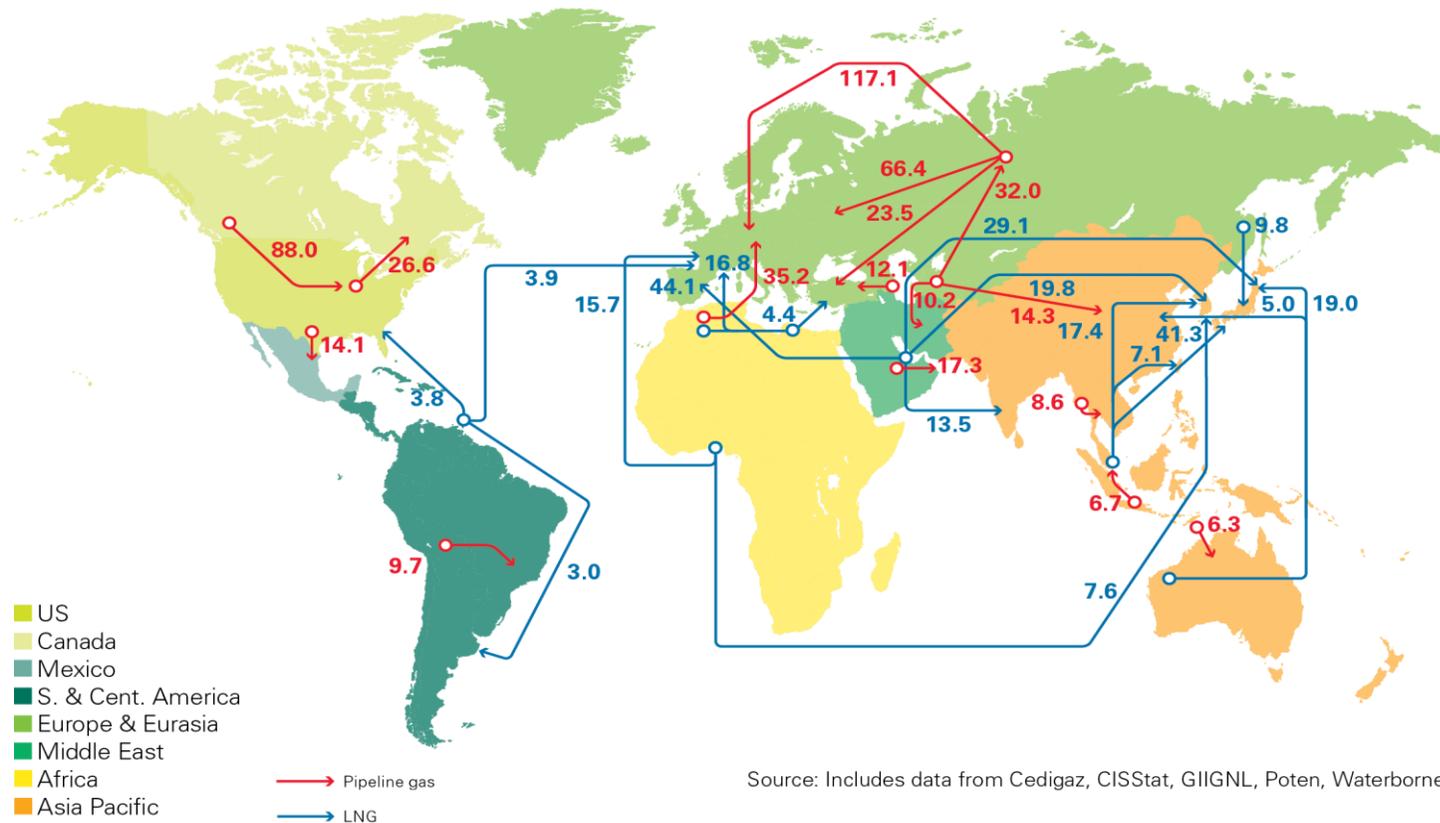
Share of world GDP growth 2008-2011

Kdo produkuje a spotřebovává plyn ...stále významnější zdroj energie

Major trade movements 2011

Trade flows worldwide (billion cubic metres)

➤ Jiná situace v plynu, kde USA po padesáti letech opět soběstačné a ceny nízké díky břidlicovému plynu

Globální zahraniční čistí dlužníci a věřitelé – permanentní kontext ? proč ? Kdo ?

In 2010, the United States was the world's largest foreign debtor and Japan the globe's largest foreign creditor

Net position, 2010¹
\$ billion

Largest net foreign debtors ¹				Largest net foreign creditors ¹				
			Assets	Liabilities		Assets	Liabilities	
United States	-3,072		15,284	18,356	Japan	3,010	6,759	3,748
Spain	-1,263		1,673	2,936	China	2,193	3,892	1,699
Australia	-752		1,044	1,796	Germany	1,207	7,323	6,116
Brazil	-703		587	1,290	Saudi Arabia	882	1,084	202
Italy	-453		2,734	3,187	Switzerland	698	3,047	2,348
United Kingdom	-446		10,943	11,390	Hong Kong	691	2,723	2,032
Mexico	-355		259	613	Taiwan	626	1,015	389
Greece	-331		315	646	United Arab Emirates	585	783	198
France	-325		6,622	6,947	Singapore	492	6,622	884
Poland	-308		162	470	Norway	360	1,122	762

¹ Calculated as foreign investment assets less foreign investment liabilities.

SOURCE: International Monetary Fund; McKinsey Global Institute analysis

Globální a EU kontext Suverénní riziko EMU nyní investoři reflektují ve výnosech bondů!

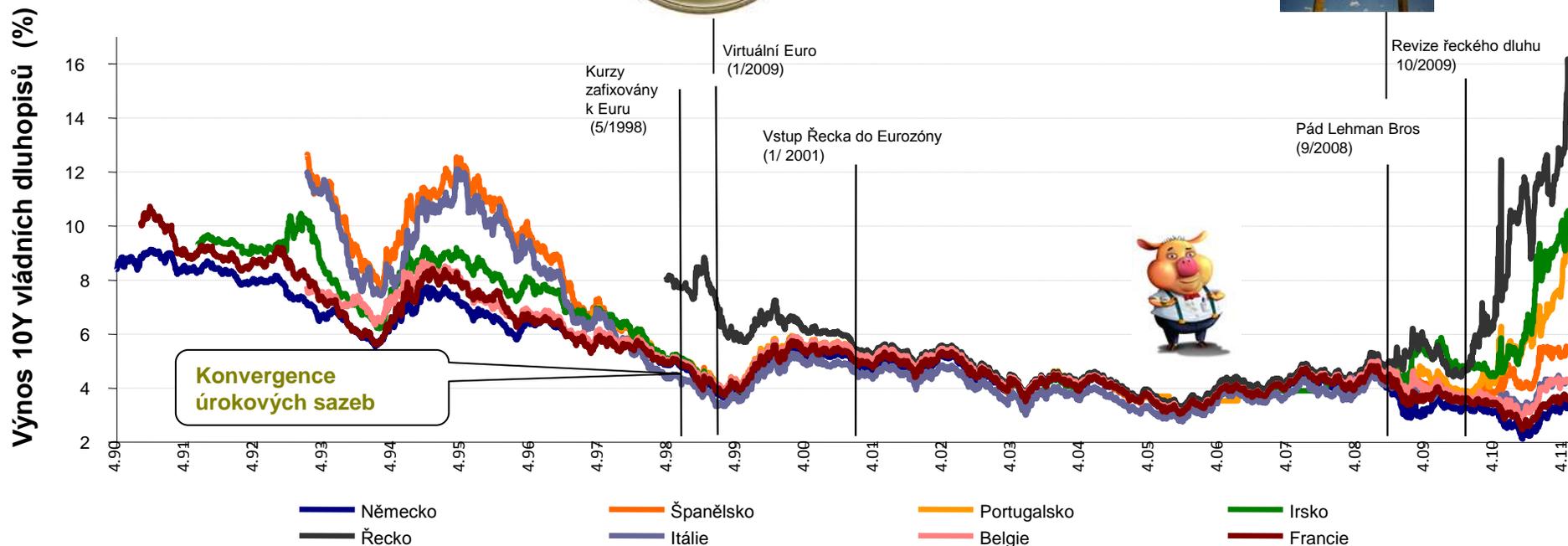
Investoři rozlišovali riziko

Suverénní riziko =
FX + kreditní

Investoři nerozlišovali riziko

Nulové FX riziko -> PIGS
jako "safe heaven"
Podcenění rizika!

Investoři opět
rozlišují
riziko! Přes
úrokové
sazby

Zdroj: Mejstřík (2011), data podle Kohutikova (2011)

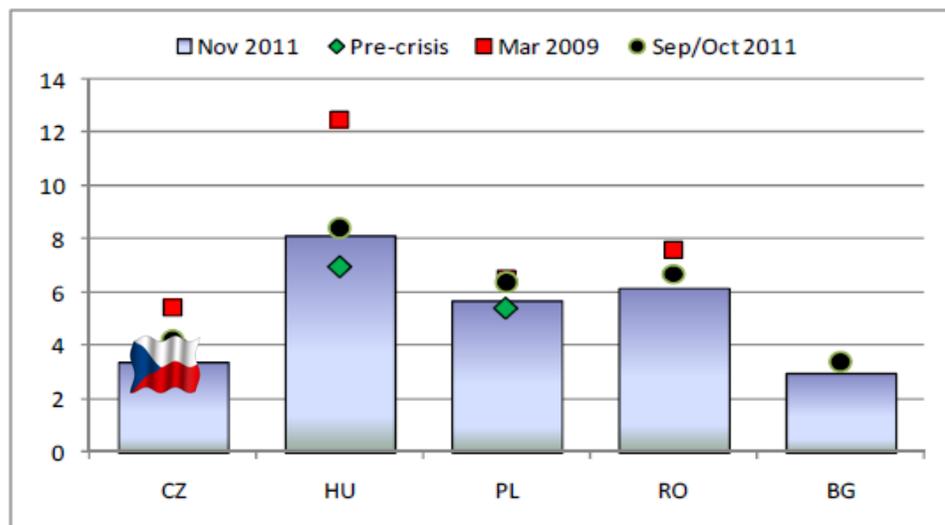
Výnosy státních obligací v CEE < PIIGS

ve 4Q 2012 výnosy českých státních obligací mezi nejnižšími Top 10 ve světě.

➤ 10Y výnosy nízké v historii...

➤ ...a stále nízko okolo 2%

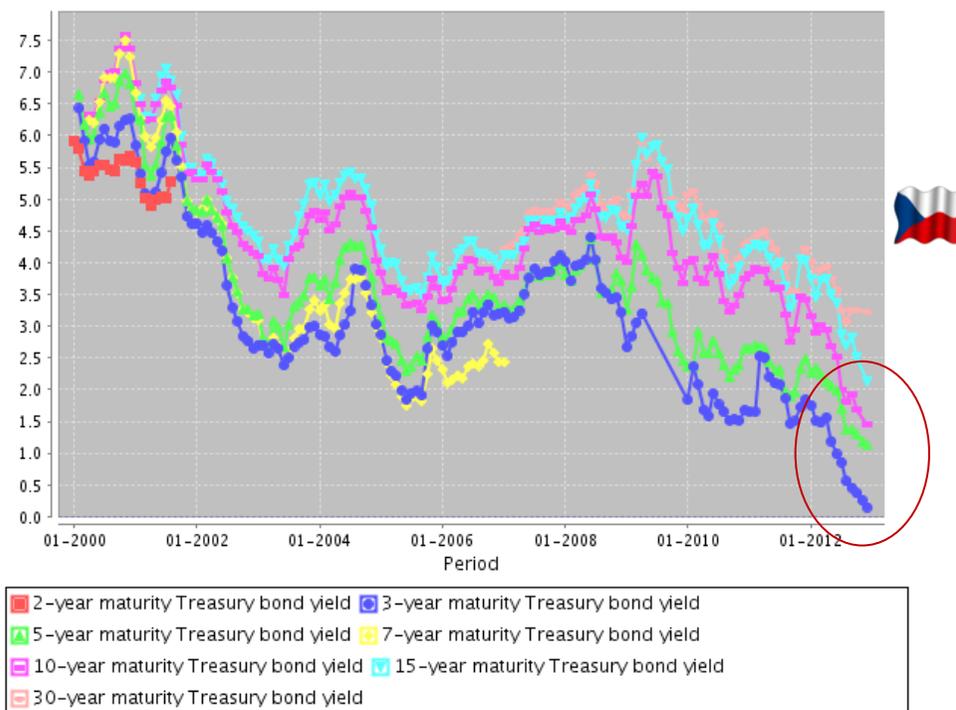
Figure 24. 10Y bond yields in the Czech Republic, Hungary, Poland, Romania and Bulgaria, percent

Source: Reuters, World Bank staff calculations

Notes: RO- pre-crisis not available, BG - data prior to 2011 not available

Government bond yields (monthly averages) (%)

Source: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=450&p_strid=EBA&p_lang=EN, World Bank (2012)

Recese a Kredit rating státních obligací států EU podle různých agentur koncem 2012

Rating	Fitch Ratings	Moody's	Standard & Poor's
AAA/Aaa	Denmark, Finland, France Luxembourg, Germany, Netherlands, Austria, Sweden United Kingdom	Denmark, Finland, Luxembourg, Germany, Netherlands, Austria, Sweden, United Kingdom	Denmark, Finland, Luxembourg, Germany, Netherlands, Sweden, United Kingdom
AA+/Aa1		France	France, Austria
AA/Aa2	Belgium		Belgium, Czech Republic
AA-/Aa3	Czech Republic	Belgium	Estonia
A+/A1	Slovakia, Estonia, Malta	Czech Republic, Estonia	
A/A2	Poland	Poland, Slovakia	Poland, Slovenia, Slovakia
A-/A3	Slovenia, Italy	Malta	Malta
BBB+/Baa1	Ireland, Lithuania, Latvia	Lithuania,	Ireland, Italy
BBB/Baa2	Bulgaria, Romania, Spain	Bulgaria, Slovenia, Italy	Bulgaria, Lithuania, Latvia
BBB-/Baa3	Hungary	Latvia, Romania, Spain	Spain
BB+/Ba1	Portugal	Hungary, Ireland	Romania
BB/Ba2			Hungary, Portugal
BB-/Ba3	Cyprus	Portugal	
B+/B1			
B/B2			Cyprus
B-/B3		Cyprus	
CCC+/Caa1			
CCC/Caa2	Greece		Greece
CCC-/Caa3			
CC/Ca			
C		Greece	
D			

Note: Domestic long-term rating, countries with a negative outlook are in red, countries with a stable or positive outlook are in green.
Source: Fitch Ratings, Moody's, Standard & Poor's

Podobně jako nedávno (Standard & Poor's 2012), vidím **krizi veřejných financí v širším kontextu mezinárodní konkurenceschopnosti**

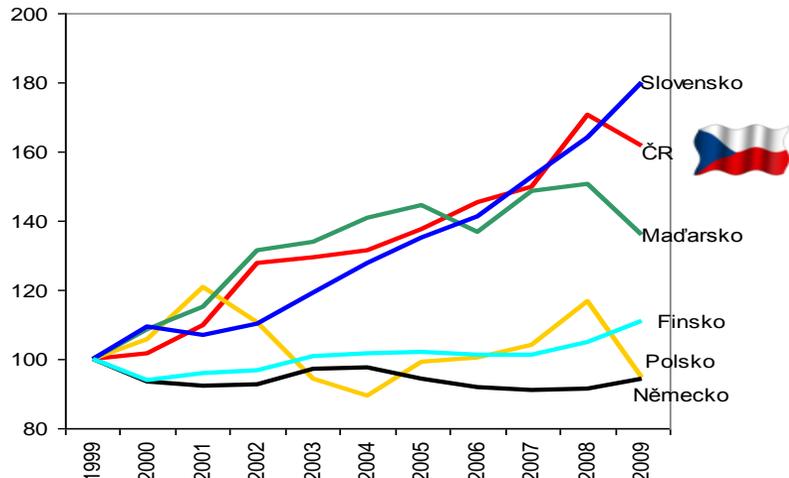
„Ačkoliv chápeme nedostatek fiskální prozíravosti jako hlavní faktor přispívající k vysokým veřejným dluhům v některých zemích jako Řecko, věříme, že **klíčovým problémem pro Eurozónu jako celek je rostoucí rozdíl v konkurenceschopnosti mezi jádrem a tzv. periferií.**

Spolu s rychlým nárůstem rozvah evropských bank to vedlo k velkým a rostoucím vnějším nerovnováhám, projevujících se ve velikosti nerovnováhy finančních sektorů mezi čistými exportéry bankovních systémů a čistých importérů“

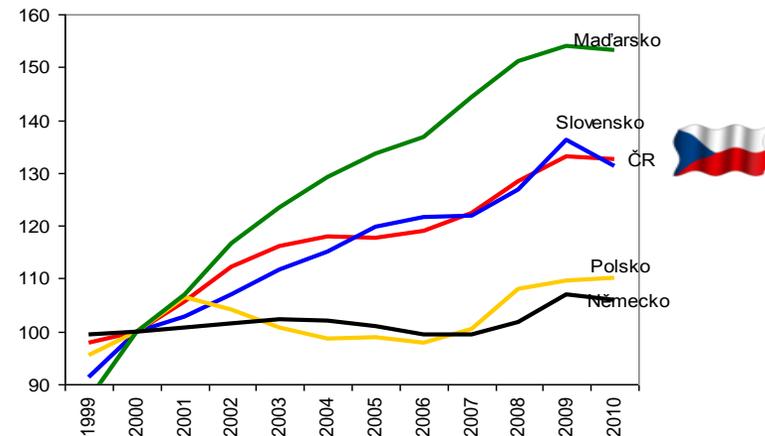
Konkurenceschopnost ekonomiky a podniků

Cenová (ne)konkurenceschopnost...

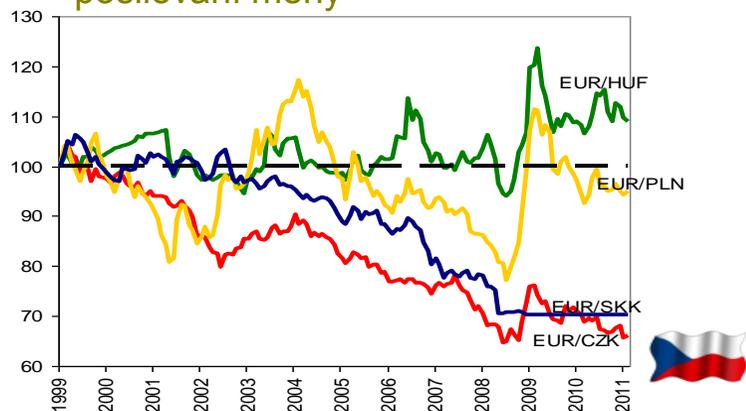
Reálný efektivní měnový kurs (rok 1999=100)

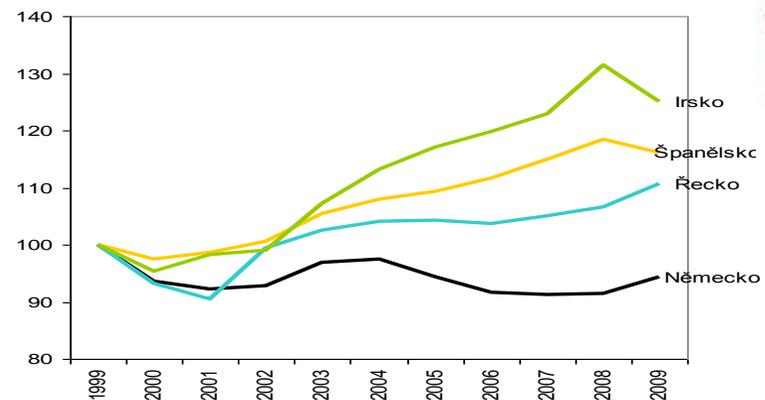
Náklady na pracovní sílu (rok 2000=100, směr nahoru = růst nákladů).

Kursový vývoj (leden 1999=100, směr dolů = posilování měny)

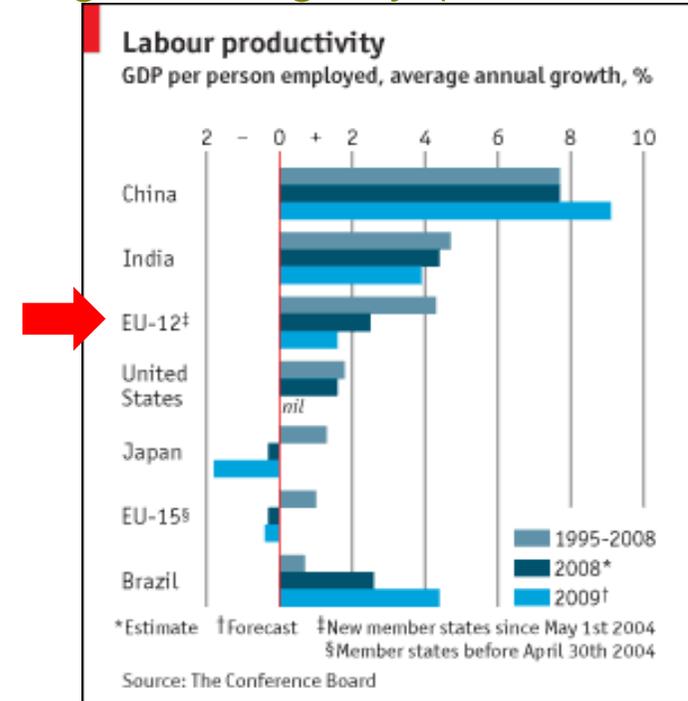
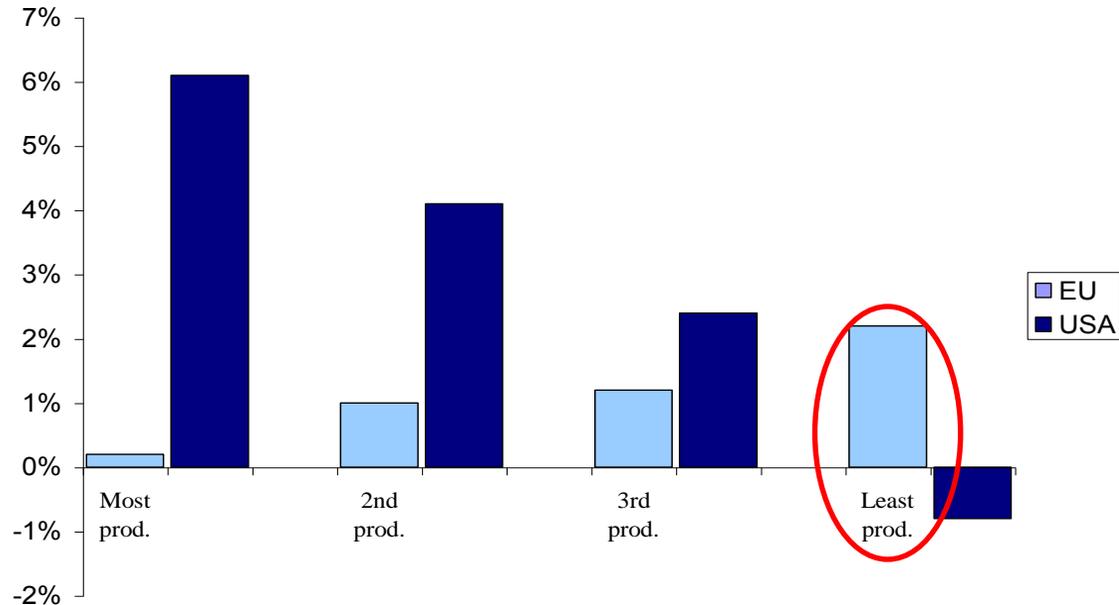
Reálný efektivní měnový kurs (rok 1999=100)

Zdroj: Mejstřík et al (2011)

<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/nerv-ramec-strategie-konkurenceschopnosti-82538/>

- Růst zaměstnanosti podle kvartilů produktivity jako Long-Term signály (Čína a SVE mají obdobný tvar jako USA)

- Některé nemoudré bail-outy a státní dotace mohou blokovat nezbytné strukturální/ inovační změny a fixovat staré problémy

Source: Mejstřík & Chytilová (2008) based on Gretschmann (2006), The Economist 11/2009

Intenzivní globální ekonomická soutěž

Politika menších států v oblasti konkurenceschopnosti, exportu i průmyslu musí směřovat k:

- Hledání a maximálnímu využití svých komparativních výhod

- Odstranění neefektivit, které brzdí ekonomický rozvoj a vedou k plýtvání zdroji (týká se mj. i korupce, nadměrné byrokracie, ale i energetické náročnosti aj.)

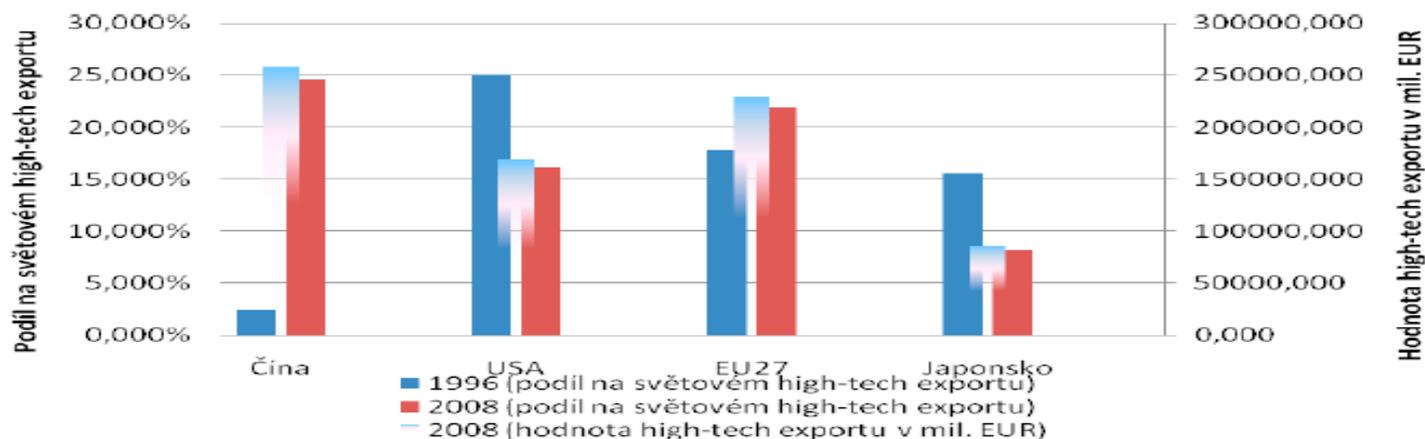
- Posílení orientace své ekonomiky na odvětví s vysokou přidanou hodnotou - změnit kritéria hodnocení ZO

- Aktivním pronikáním na zahraniční trhy a upevňováním svých pozic v mezinárodním obchodu

Nárůst high-tech exportu v Číně vs. pokles v USA, EU a Japonsku

- Rychle rostoucí a velké ekonomiky jako je Čína, Brazílie nebo Turecko maximálně využívají svou konkurenční výhodu v oblasti nákladů na pracovní sílu a vytváří tvrdou hospodářskou soutěž na trhu low-end zboží a služeb
- Jak nicméně naznačuje níže uvedený graf, mají tyto státy díky velikosti svého trhu, ekonomickému růstu a přílivu zahraničních investic vyšší ambice – přesunout se z kategorie zemí s levnou pracovní silou do pozice zemí s vlastní vědou, výzkumem a inovacemi

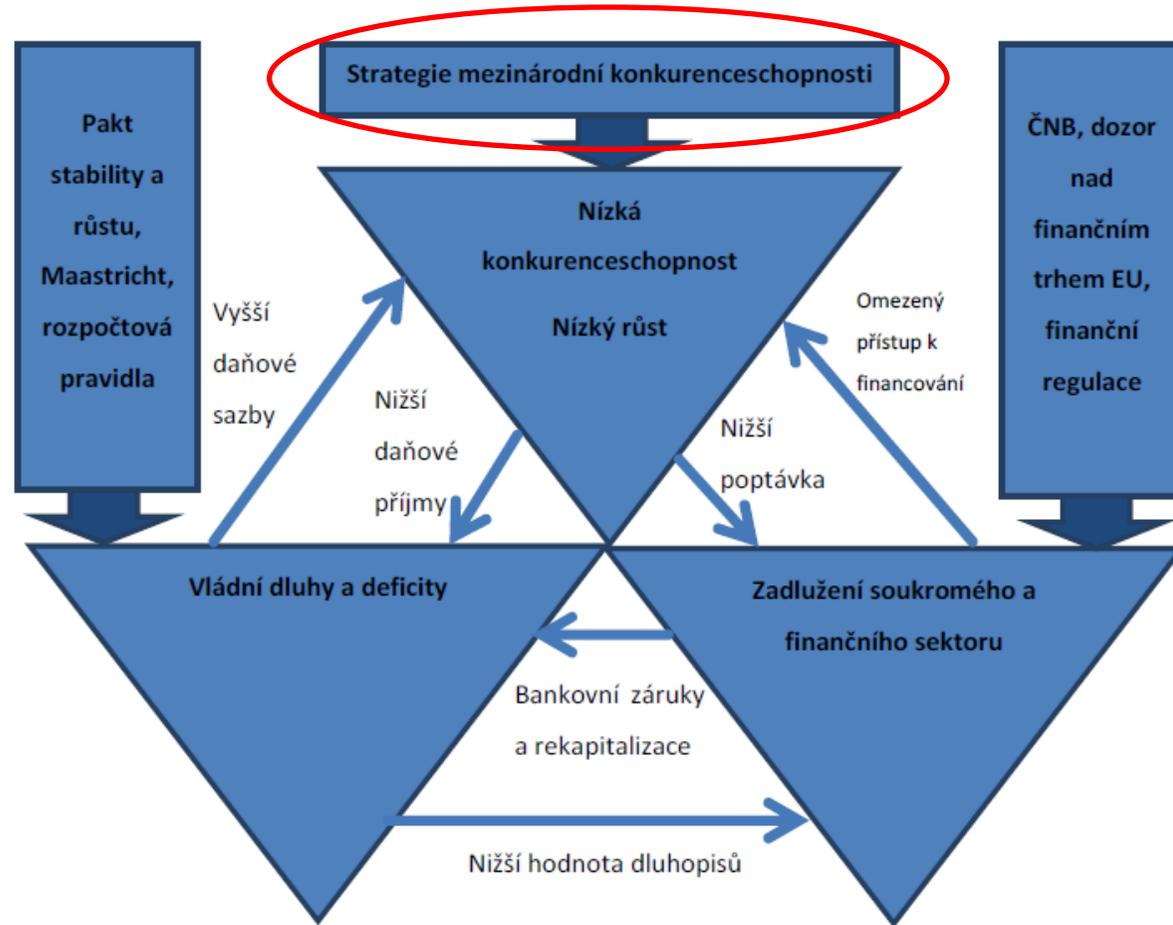
Nárůst high-tech exportu v Číně vs. pokles v USA, EU a Japonsku

Pozn.: 1) Exporty pro EU27 nezahrnují vnitřní obchod mezi členskými zeměmi.

2) Od roku 2007 se používá aktualizovaná definice high-tech SITC Rev. 4, která nahradila SITC Rev. 3.

Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR a její důležitost v kontextu probíhající krize Eurozóny

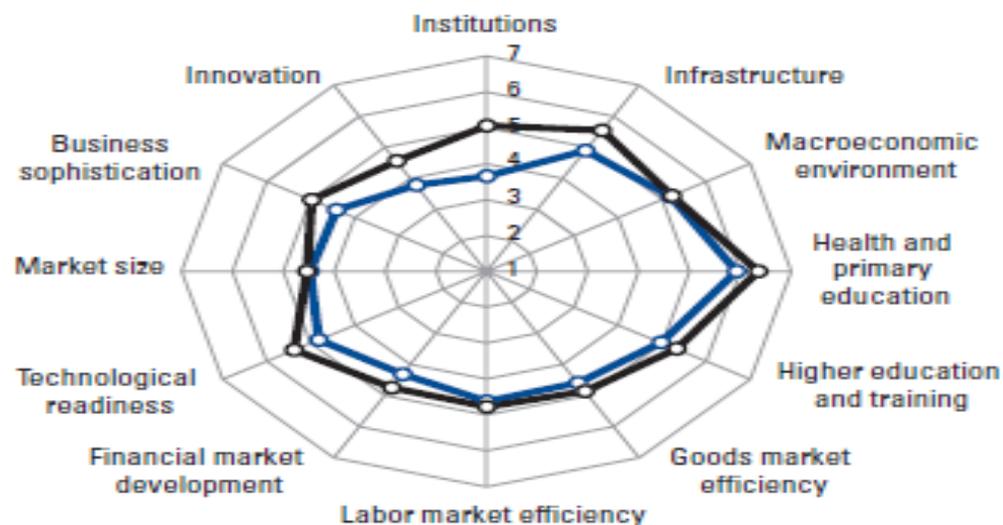

Zdroj: EEIP (2012): *Krise veřejných financí a její dopad na podnikání, studie pro SPD ČR, duben 2012*

Pokles necenové konkurenceschopnosti ČR z 31. místa v roce 2010 na 36. místo v roce 2011 a na 38. místo v roce 2012 (zejména díky slabým institucím a neflexibilnímu trhu práce)

Stage of development

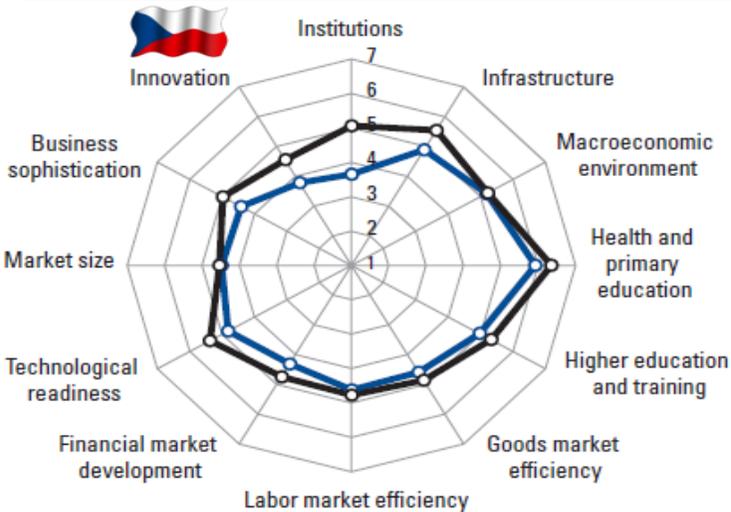

—○— Czech Republic   —●— Innovation-driven economies

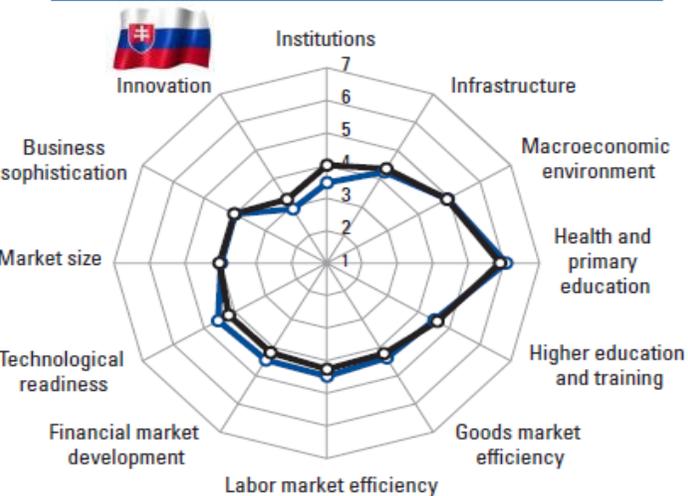
Zdroj: EEIP podle reportů WEF

(<http://www.weforum.org>)

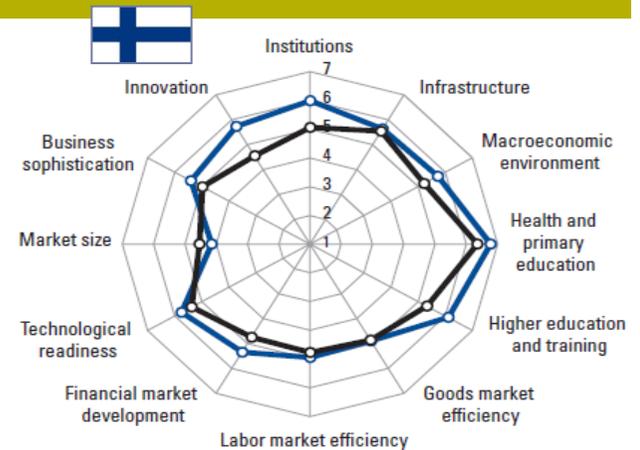
Problém globální konkurenceschopnosti

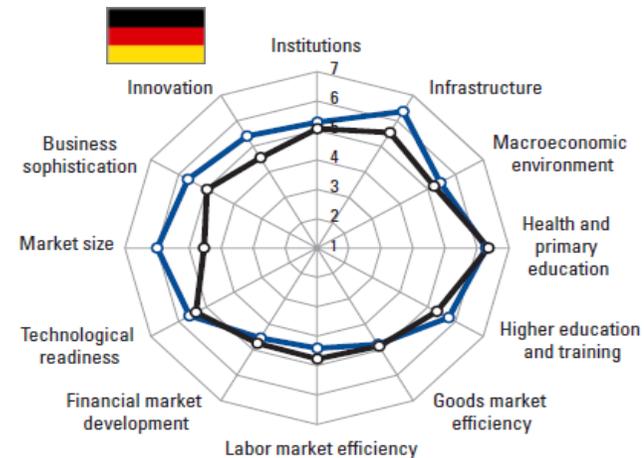
—○— Czech Republic   —●— Innovation-driven economies

—○— Slovak Republic   —●— Economies in transition from 2 to 3

—○— Finland   —●— Innovation-driven economies

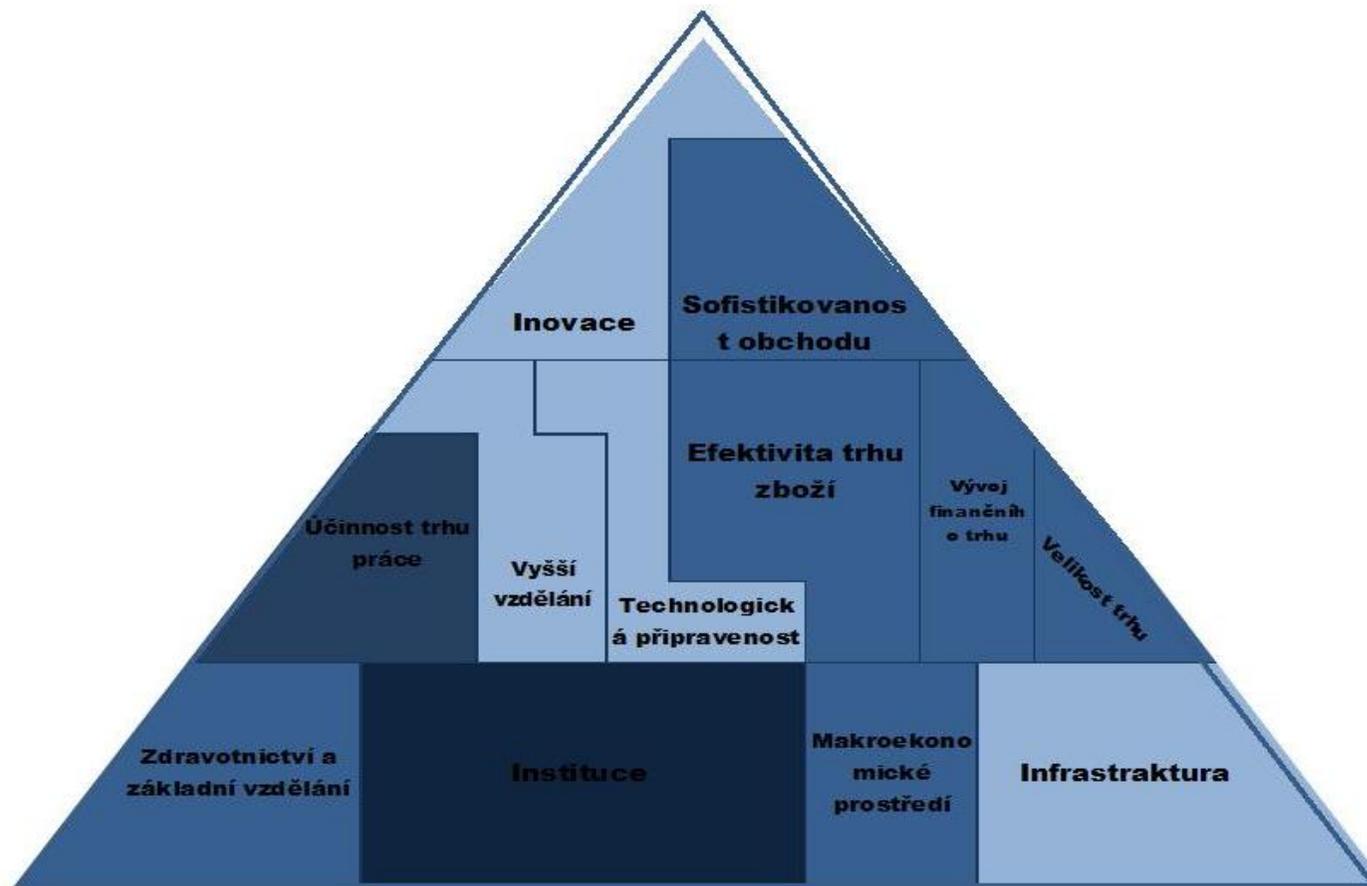

—○— Germany   —●— Innovation-driven economies

Pyramida konkurenceschopnosti

Nízká necenová mezinárodní konkurenceschopnost ČR

- ✓ Ani v jednom z dvanácti pilířů nepatří Česká republika mezi nejlepších dvacet zemí na světě.
- ✓ V institucích a některých dalších oblastech Česká republika patří k nejhorším ze 139 srovnávaných zemí.
- ✓ V inovacích je ČR na průměrném 38. místě
- ✓ MSP (zvláště pak start-up a early stage firmy) jsou motorem inovací
- ✓ Financování MSP prostřednictvím alternativních investičních fondů je důležitým nástrojem k jejich podpoře.

Zdroj: EEIP (2012): Krize veřejných financí a její dopad na podnikání, studie pro SPD ČR, duben 2012

Pozn.: Čím tmavší barva, tím nižší konkurenceschopnost

Kolik je našich exportérů a kam vyvážejí ?

2. Konkurenceschopnost ČR

Počet vývozců celkem v období 2006 – 2012

Rok	Počet vývozců
2006	17055
2007	18531
2008	18527
2009	17792
2010	16405
2011	16303
2012	16722

Počet vývozců, kteří vyvezli zboží do EU v období 2006 – 2012 (1 vývozce může být zahrnut pouze jednou v daném roce)

Rok	Počet vývozců
2006	12364
2007	12750
2008	12977
2009	12234
2010	10280
2011	11802
2012	10271

Počet vývozců, kteří vyvezli zboží mimo EU v období 2006 - 2012

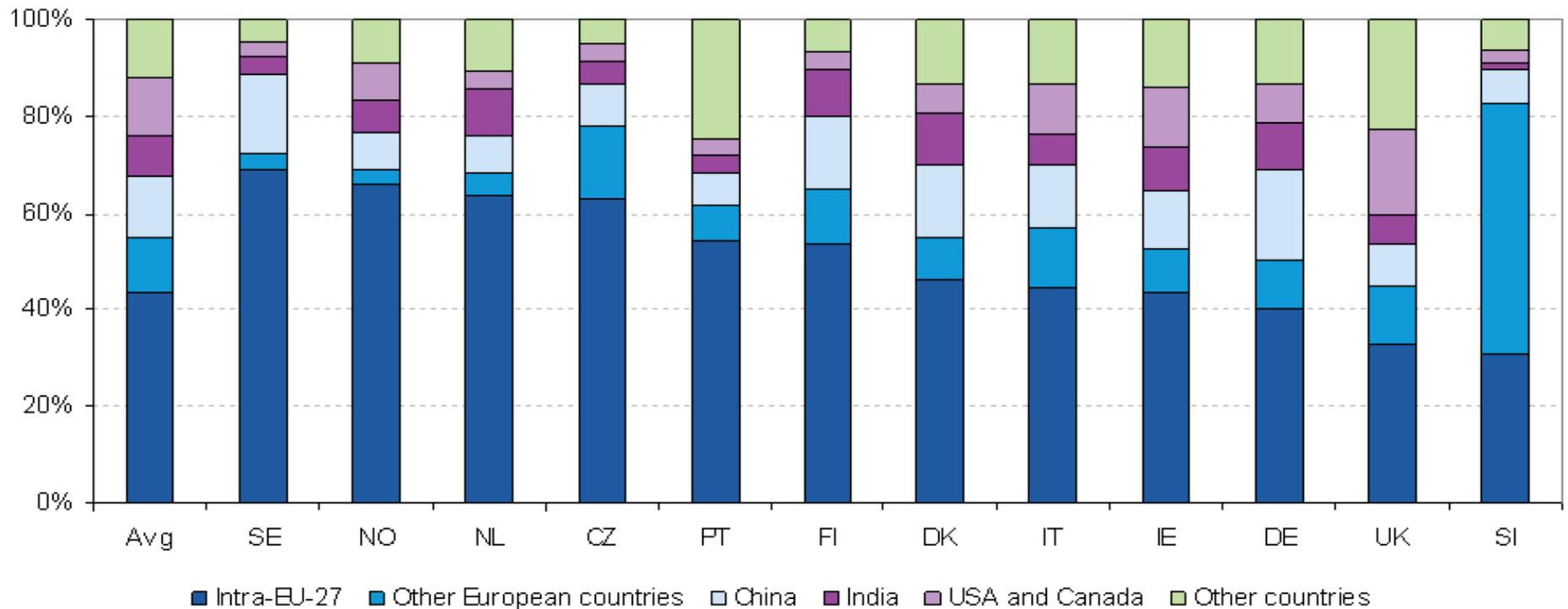
(1 vývozce může být zahrnut pouze jednou v daném roce)

Rok	Počet vývozců
2006	11140
2007	16096
2008	11966
2009	11269
2010	10829
2011	10098
2012	12295

Musíme zafixovat dynamickou konkurenceschopnou pozici českých po

An important feature of globalization is that enterprises split their production processes into a number of business functions which they then move around the world to gain efficiency and/or new markets. This subscribes to the well known concepts of global value chains and international sourcing. See also OECD-WTO initiative

Destination of international sourcing - Share of core and or support functions sourced internationally (%), 2009

Source: Eurostat

Segmentace a zacílení strategie exportu a investic pro 17 tis. podniků

České dcery zahraničních matek

Account for majority of Czech final export; high share of imports in production

High degree of internationalization – through the group that is often multinational company (MNC)

Selection of market is driven by the group needs

Within the group they typically belong to the mid- or lower value-added part of the production chain supplied by the cluster of suppliers
Successful examples: TPC, Hyundai (large businesses and subcontractors), specifically Skoda-Volkswagen

Tradiční dobře zavedení exportéři

Estimated account for 20 – 25% Czech export share, high share of imports in production

Gradual strong internationalization from domestic market

Supply mostly „to psychologically close“ markets

Full control over placing the products to the market, design and R&D etc.

Successful examples: Vítkovice, Žďas, Juta, Tonak, Preciosa (both large enterprises and SMEs often rooted in former specialized Foreign Trade companies)

Experimentální exportéři

Large number of businesses but small export volumes

Low degree of internationalization, often ad-hoc penetration to foreign markets

Ad-hoc supplies, rather to neighboring markets

Usually medium-, low value-added businesses, the domestic market is a key factor

Successful examples: Veba, Bernard (mainly MSP)

Born globals – zrozeni ke konkurenci

Very few businesses, rapidly generate high foreign sales (3-6% according to OECD)

High degree of internalization since the start of their business activities

Supply simultaneously to a larger number of markets (also outside EU)

Often high value-added businesses; foreign demand is a key factor

Successful examples: Linet, Avast, Lasvit, J4, start-ups with high value-added

More than 50 millions downloads in Google Play app store – AVG Mobilation
AVG also provides AntiVirus protection for over 130 million computers

Most downloaded in 2012 according to www.download.com - Avast Free Antivirus

Born global provider of social media statistics and analytical services

- Linet became from a family run start-up established in 1990 in Želevčice near Slaný, Czech Republic one of the top five global companies in production of high-tech hospital beds in the world
- LINET Group's yearly production reached 66,000 hospital beds with revenues of EUR 126.6 million in the fiscal year 2010-2011 and employs 800 people
- The competitive edge of the company is above all in-house research and development, cooperation with universities, systematic development of customer relations and aggressive sale strategy even in difficult territories such as is Cuba, Venezuela, and in 98 other countries

České sklářství - znovuzrozené

Traditional industry in the Czech Republic (since 13th century) – production of glass beads, tableware, lights and chandeliers

At the end of 20th century, the whole industry had undergone through a redefinition and finding new position in the global competition.

There are at least two successful examples of companies, who were able to find their position on the global market – Lasvit and Preciosa – e.g through production of lighting fixtures

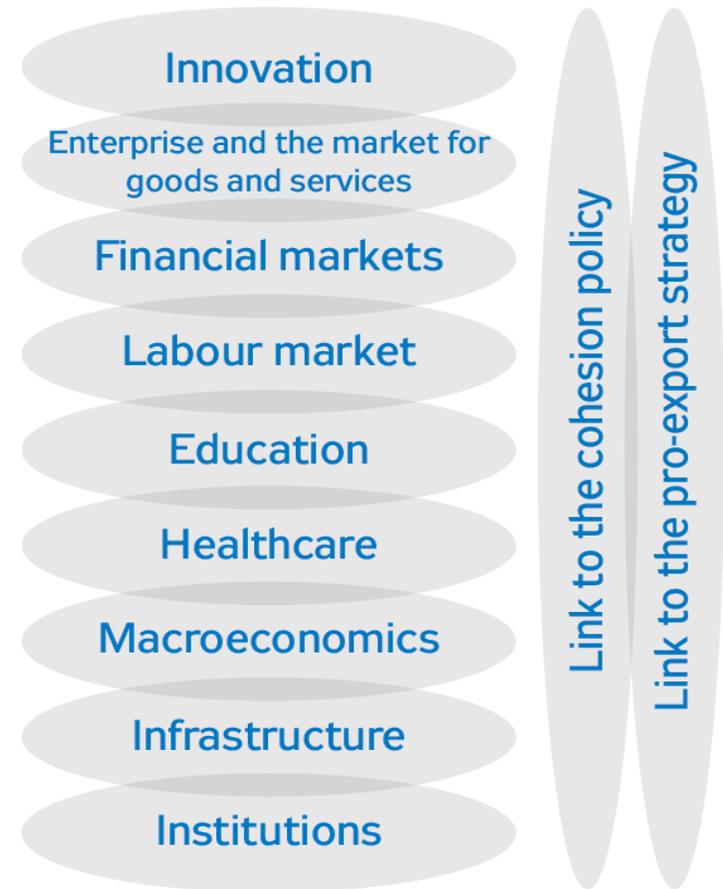
Na které trhy ?

- Příklad řešeného problému:
  - Identifikace vhodných cílových trhů pro export i pro MSP
- Řešení:
  - Studie exportních příležitostí (STEP) ICC ČR – prostřednictvím analýzy velkých dat o zahraničním obchodě a jejich propojení s firemními daty
- Výstup:
  - Vyhodnocení možných cílových trhů společnosti
  - Moderní způsob podpory firemní strategie a rozhodování
- Testování probíhá do konce prvního pololetí roku 2013

Strategie mez.konkurenceschopnosti 3 I a její nástroje

- **Devět pilířů**
- **43 specifických projektů**
- **250 opatření ve 4 implementač. programech**
  - **Veřejný sektor**
  - **Vzdělání a zaměstnanost**
  - **Prostředí pro podnikání**
  - **Ekonomie globálních inovací**
- **Dvě vazby** na jiné strategické dokumenty (kohesní politika, exportní strategie)
- **Interakce s jinými koncepčními dokumenty a politikami** (Energetická politika, Národní program reforem, Národní inovační strategie)

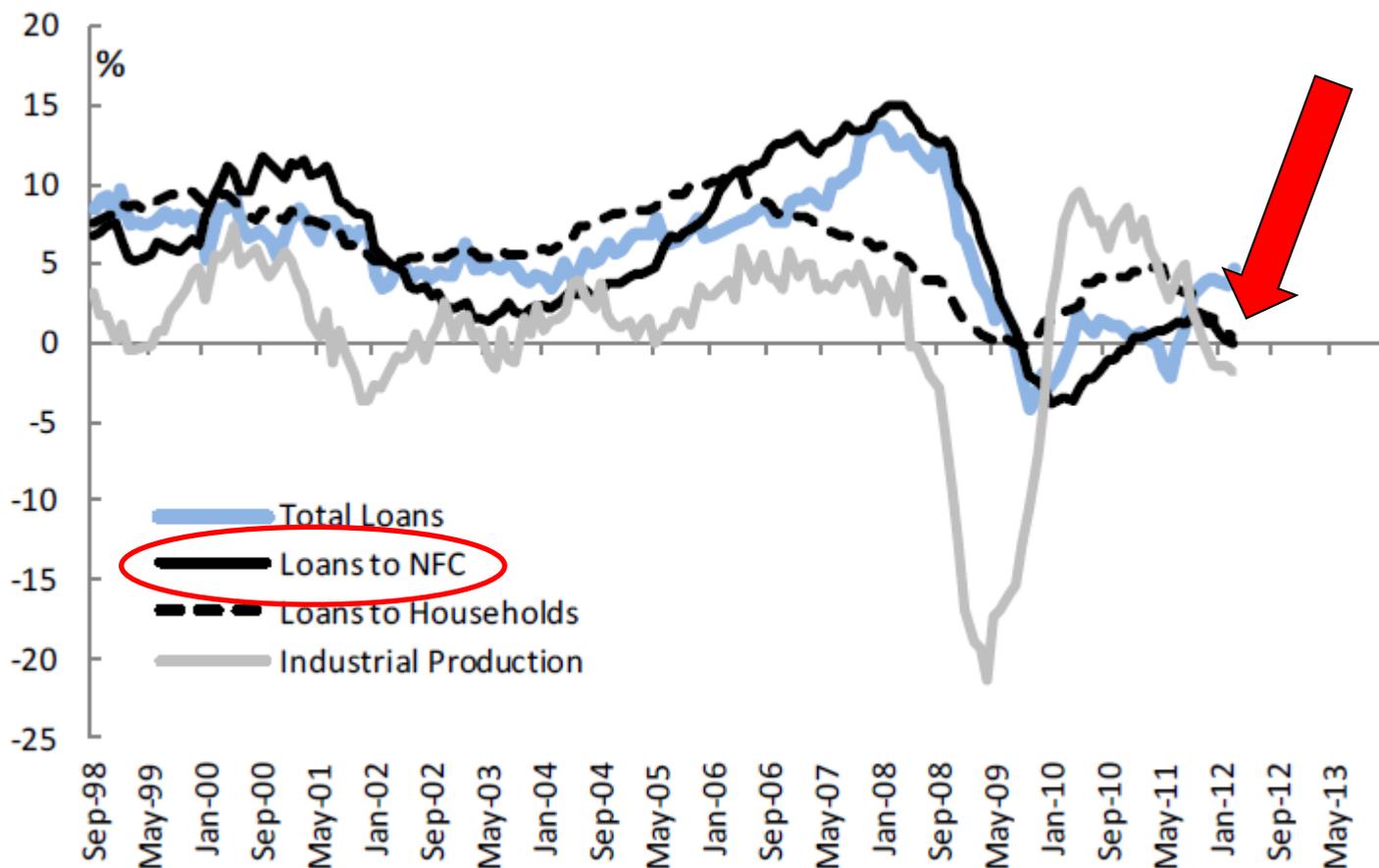
➔ **OECD Report on the CR (2011) vysoce ocenil tuto strategii MSK (2012–2020). Třeba implementovat...**

Oddlužení (deleveraging) bank v Eurozóně – kdo poskytne financování například malým a středním podnikům (MSP)?

✓ Pokles úvěrování firem (non-financial corporations NFC) v Eurozóně

✓ Alternativní investiční fondy/fondy rizikového kapitálu jako důležitý zdroj financování pro SME v Eurozóně...

Zdroj: OECD (2012). *Deleveraging, Traditional versus Capital Markets Banking and the Urgent Need to Separate and Recapitalise G-SIFI Banks*, Financial Market Trends 1/2012

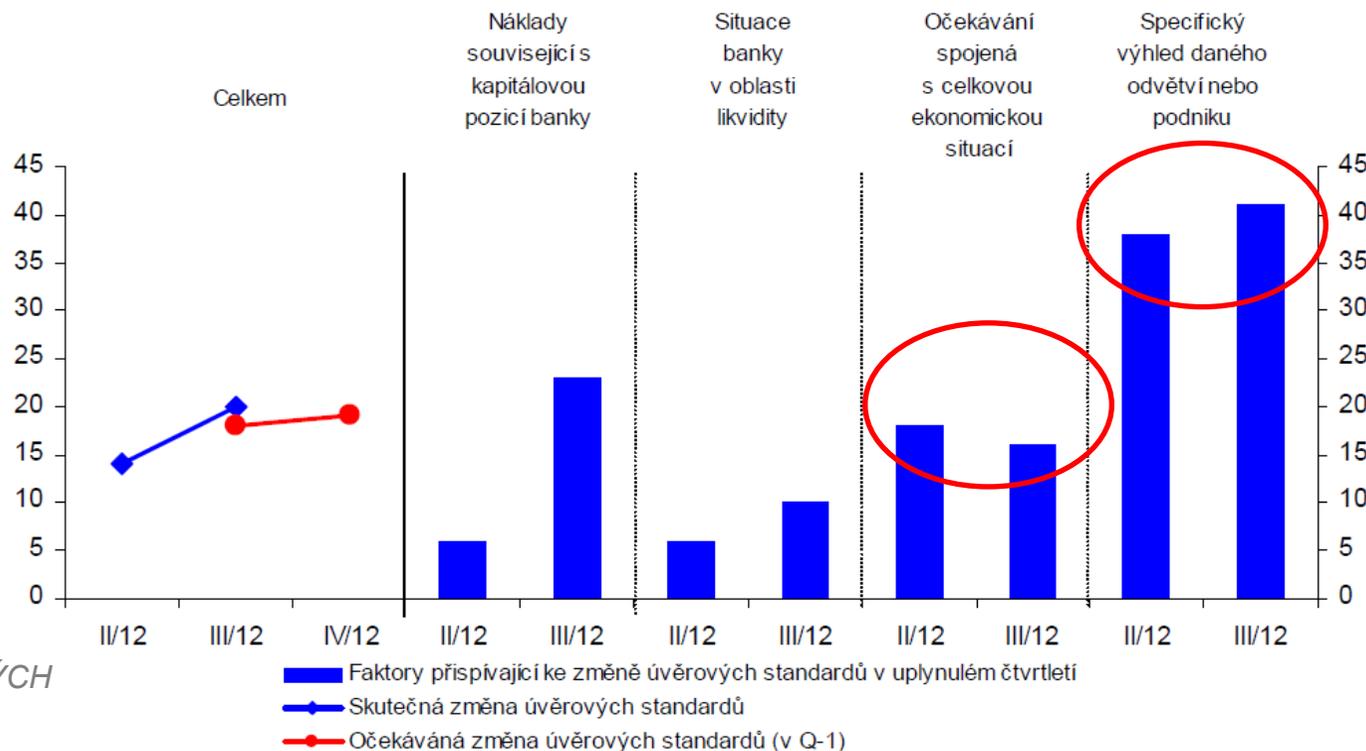

Očekávané zpřísněné podmínky úvěru pro podniky u českých bank podle aktuálního průzkumu ČNB – důležitost nebankovního financování včetně fondů rizikového kapitálu!

✓ Zpřísněné podmínky pro získání úvěru pro podniky nejen v Eurozóně, ale též u českých bank

✓ Alternativní investiční fondy/fondy rizikového kapitálu jako důležitý zdroj financování pro SME i v ČR!

Graf 1 Změny úvěrových standardů bank u úvěrů nefinančním podnikům (otázky 1, 2 a 6) (čistý procentní podíl, kladná hodnota = zpřísnění, záporná hodnota = uvolnění)

Zdroj: ČNB (2012). ŠETŘENÍ ÚVĚROVÝCH PODMÍNEK BANK, říjen 2012

Kdo může poskytnou financování MSP v teorii?
A kdo v ČR v praxi?

✓ V ČR jako reálná současná alternativa pro financování MSP je...

✓ ...venture capital/rizikový kapitál resp. fondy rizikového kapitálu

- 1) Bankovní úvěr
- 2) Kapitálové trhy (IPO, dluhopisy, sekuritizace)
- 3) Nebankovní poskytovatelé (pojišťovny, investiční manažeři)
- 4) Kapitálové financování (private equity, business angles a **venture capital**);
- 5) Další zdroje financování (peer-to-peer lending, supply chain finance).

Directive on Alternative Investment Fund Managers (AIFMD)- týká se i fondů rizikového kapitálu

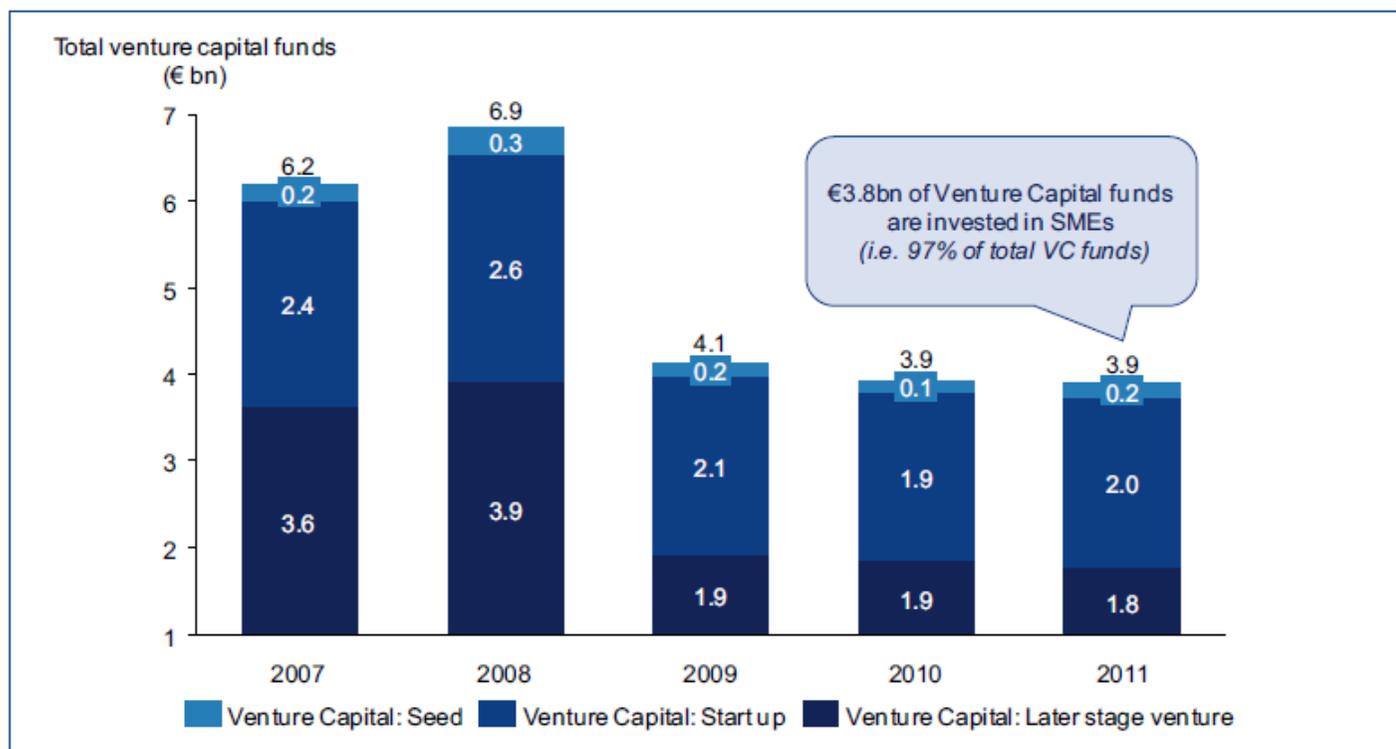
- **Alternativní investiční fond**- investiční fondy, které nejsou regulovány ECITS (undertakings for collective investment in transferable securities) direktivou EU (hedge funds, private equity funds, real estate funds, venture capital a další typy institucionálních fondů).
- **AIFMD** má za cíl vytvořit pro alternativní investiční fondy stejné podmínky jako má zbytek finančního průmyslu- zvýšení regulace. V prosinci 2012 přijata nová regulace na AIFM. Finální implementace AIFMD plánována na 22.7.2013.
- **Kritika:**
  - Zvyšování nákladů a přenášení rizika na bankovní systém
  - Nejistota a nedostatek času: Nepřipravenost dotčených firem. Někteří manažeři uvažují o přesunutí offshore a počkání, jak budou nová pravidla fungovat
  - Regulace AIF může mít negativní dopad na financování MSP
- Regulace nebude tak velká, jak bylo původně uvažováno během a bezprostředně po krizi.
- Standardizace a vymezení pravidel může znamenat i příležitost (př. připravenost lucemburských investičních fondů)

Důležitost financování MSP v raných fázích vývoje podniku -> Kapitálové financování pro seed a start-up = venture capital

✓ V Evropě bylo 97% VC fondů (3,8 mld. EUR) investováno do MSP v roce 2011

✓ VC jako důležitý zdroj financování MSP v raných fázích vývoje podniku

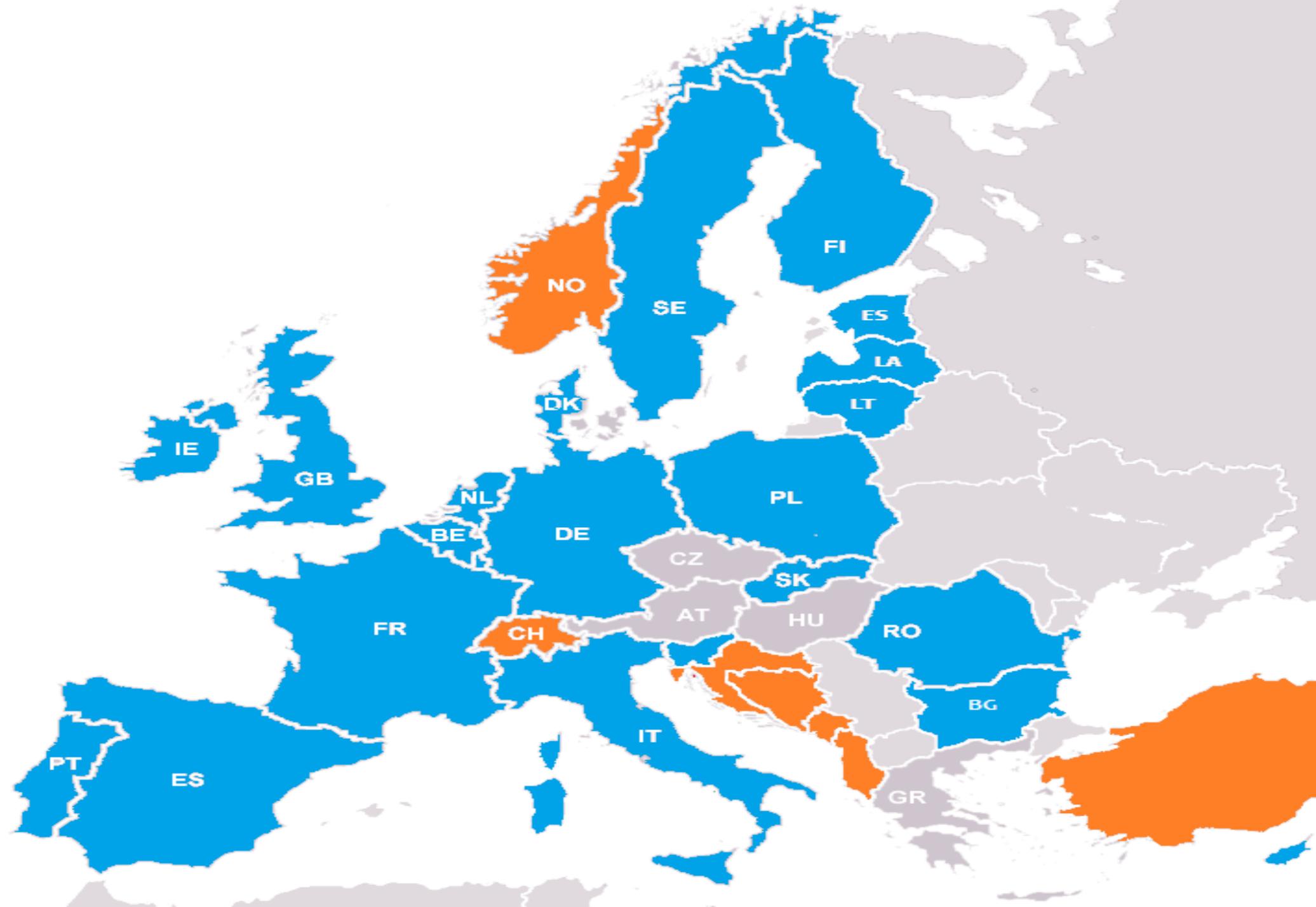

Zdroj: EEIP podle TCUK (2012). SME Financing: Impact of regulation and the Eurozone crisis, listopad 2012

Cíle podpory VC v EU

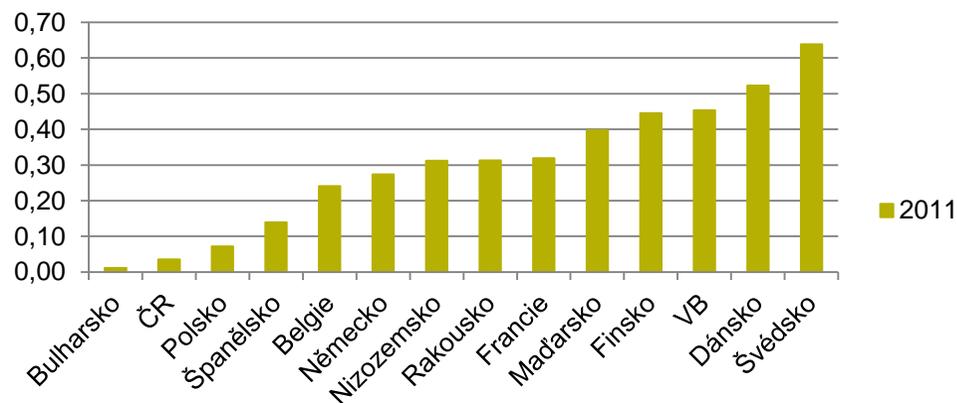
- Zvýšení konkurenceschopnosti segmentu MSP v Evropě, a to v globálním měřítku
- Vyplnit mezeru na trhu v podobě nedostatku investičních prostředků v segmentu MSP, která brání využití jejich růstového potenciálu
- Podporovat inovativní malé a střední podniky s vysokým růstovým potenciálem, zejména pak podniky zabývající se výzkumem, vývojem a jinými inovacemi
- Zvýšení počtu pracovních míst
- Rozvinout evropský trh rizikového kapitálu

Rizikový kapitál není mezi zeměmi EU rovnoměrně rozvrstven

- Rizikový kapitál je koncentrovaný především v 8 státech: UK, Německo, Švédsko, Dánsko, Finsko, Holandsko, Francie a Španělsko
- 90 % všech správců fondů rizikového kapitálu v EU je koncentrováno v těchto zemích
- Spravují aktiva v objemu vyšším než 1,5 miliardy €
- V ČR je nedostatek rizikového kapitálu- vznik seed fondu by pomohl rozvoji MSP

Investice rizikového kapitálu v promile HDP v roce 2011

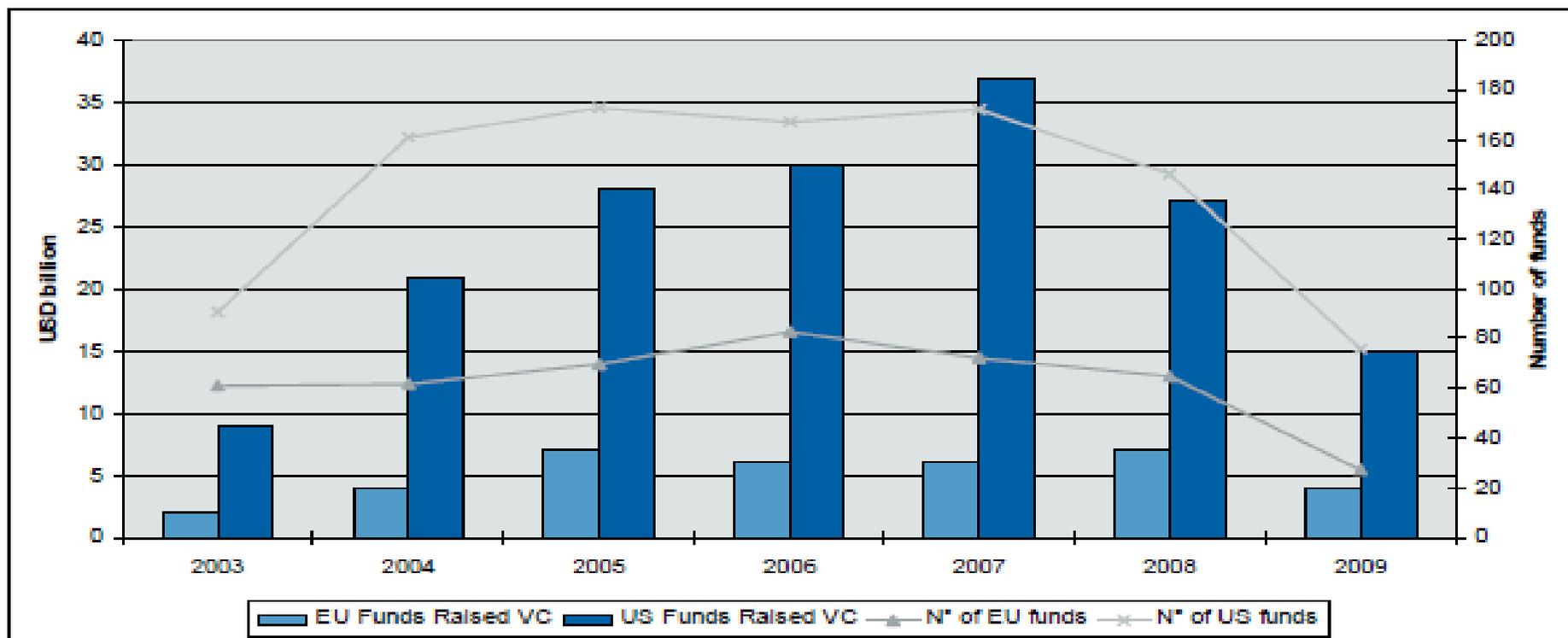

Podpora inovací států koreluje s jejich konkurenceschopností

Země	GCI index	GCI subindex - innovation
Švýcarsko	1.	1.
Singapur	2.	11.
Finsko	3.	3.
Švédsko	4.	5.
Holandsko	5.	6.
Německo	6.	4.
US	7.	7.
UK	8.	9.
Hongkong	9.	22.
Japonsko	10.	2.

Zdroj: The Global Competitiveness Index 2012–2013

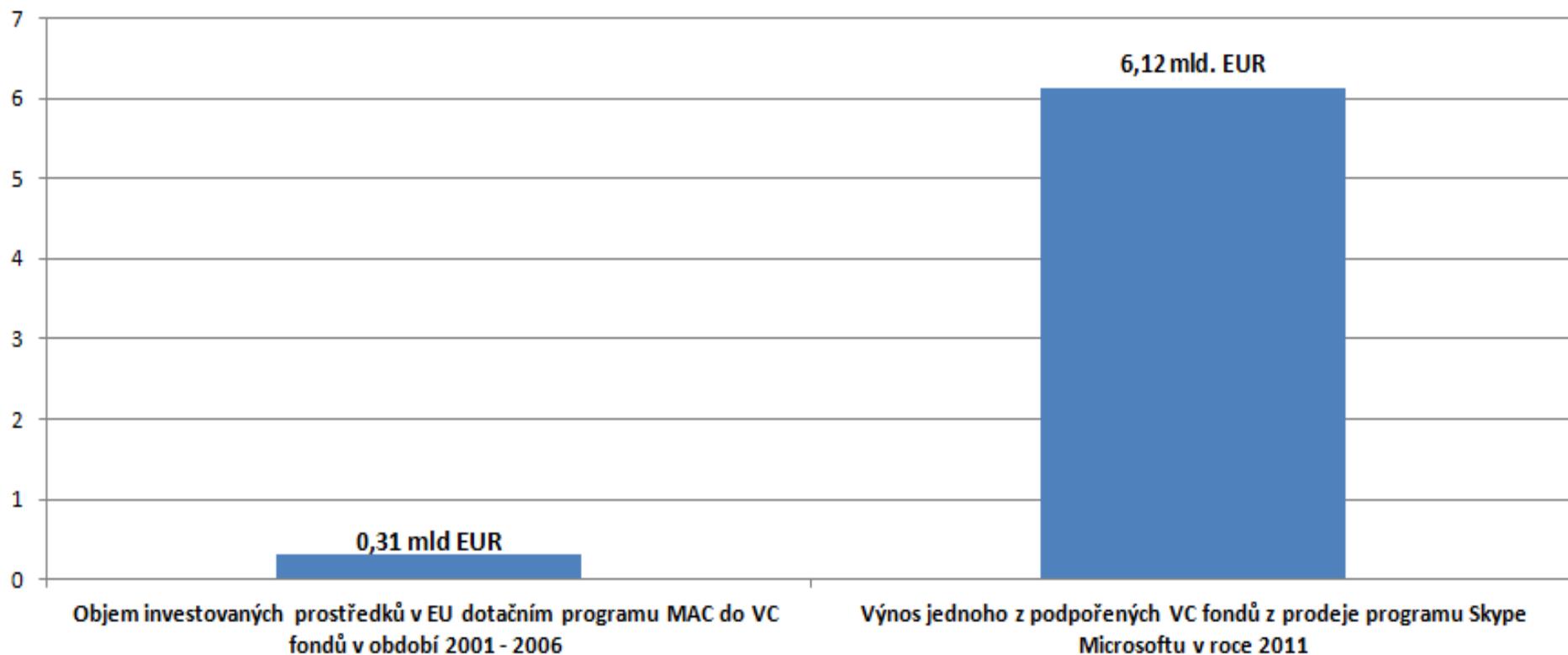
Srovnání objemu prostředků investovaných do rizikového kapitálu v EU a USA v období 2003 – 2009

Zdroj: Ernst & Young, "Back to basics, Global venture capital insights and trends report 2010"

Efektivita podpory EU VC fondů

Srovnání investovaných prostředků EU do VC 2001 -2006 s prodejem programu Skype

Závěr

- ☞ Horší přístup MSP k financování v důsledku oddlužování bank a poklesu jejich úvěrové aktivity
- ☞ Strategie konkurenceschopnosti 3I
- ☞ Rizikový kapitál je koncentrován převážně u rozvoje MSP, start-upů a early-stage firem a vyplňuje tím mezeru na trhu v podobě nedostatku investičních prostředků v segmentu MSP
- ☞ Rizikový kapitál je jedním z nástrojů ke zvýšení konkurenceschopnosti ČR v segmentu inovací.
- ☞ Jednou z možností zvýšení investic rizikového kapitálu je vytvoření národního seed fondu (popř. regionálních seed fondů).
- ☞ Pro zlepšení přístupu MSP k rizikovému kapitálu je třeba zvýšit informovanost firem o možnosti jeho využití a rozvinout poradenství v tvorbě business plánu.
- ☞ **Společnost EEIP ve spolupráci s českou pobočkou Mezinárodní obchodní komory (ICC ČR) plánuje uskutečnit seminář pro firmy, zajímající se o možnost využití financování prostřednictvím alternativních investičních fondů.**

Kontakty

Prof. Michal Mejstřík

Chairman

EEIP, a.s.

Česká Republika

E-mail: michal.mejstrik@eeip.cz

www.eeip.cz

International Chamber of Commerce ČR

Chairman

Thunovská 12

110 00 Praha 1

Česká Republika

E-mail: mejstrik@icc-cr.cz

www.icc-cr.cz

nebo

<http://ies.fsv.cuni.cz>

